

Šumarstvo

Pregled

U izveštajnom periodu nije bilo značajnijih promena u strateškom i zakonodavnom okviru za šumarstvo. Nije donesen nijedan zakonski ili podzakonski akt, izuzev akata koji se donose na godišnjem nivou.

Program razvoja šumarstva, kao osnovni strateški dokument predviđen Zakonom o šumama, i dalje nije donesen. Međunarodni projekti koji treba da pruže osnovne podatke za dalji razvoj Programa su završeni pa je očekivano da se izrada Programa ubrza u narednom periodu.

Spremnost Srbije za **primenu dva EU dokumenta** koja su relevantna za šumarstvo: FLEGT uredba,¹⁵⁵ koja reguliše uvoz drvnih proizvoda u Evropsku uniju i EU TR uredba,¹⁵⁶ koja reguliše trgovinu drvetom i drvnim proizvodima, i dalje se ocenjuje kao niska i ne postoji adekvatan zakonski i administrativni okvir za njihovo sprovođenje. Pozitivan pomak u ovom aspektu jeste činjenica da je izrađen **predlog posebnog zakona** koji bi trebalo da reguliše oblast trgovine drvetom.

Generalno **stanje šuma** u Republici Srbiji i dalje se može oceniti kao nepovoljno. Pre svega se to ogleda u visokoj zastupljenosti izdanačkih šuma. Ostali problemi koji utiču na kvalitet šuma, ali i na efikasnost gazdovanja jesu raširenost pojave bespravne seča šuma, nedostatak podataka o šumama u privatnom vlasništvu, kao i slaba kontrola njihovog korišćenja.

¹⁵⁵ EC, 2005. European Council: Council Regulation (EC) No 2173/2005 of 20 December 2005 on the establishment of a FLEGT licensing scheme for imports of timber into the European Community (FLEGT (engl. Forest Law Enforcement, Governance and Trade) – Uredba o sprovodenju zakona, upravljanju i trgovini u području šuma)

¹⁵⁶ EU, 2010. European Union: Regulation (EU) No 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market (EU TR (engl. EU Timber Regulation) – Uredba (EU) Evropskog parlamenta i Saveta o utvrđivanju obaveza privrednih subjekata koji stavlju na tržiste drvo i proizvode od drveta)

Strateški i zakonodavni okvir

U 2022. godini nije bilo aktivnosti na polju razvoja strateških ili zakonskih dokumenata u oblasti šumarstva.

Program razvoja šumarstva je Zakonom o šumama¹⁵⁷ definisan kao osnovni strateški dokument u oblasti šumarstva. Podrška za razvoj ovog programa predviđena je u međunarodnim projektima, pre svega kroz tvining-projekat „Unapređenje upravljanja šumama u Srbiji kao doprinos ublažavanju klimatskih promena i prilagođavanju na izmenjene klimatske uslove“ finansiran od strane EU i kroz projekat „Doprinos održivog gazdovanja šumama niskim emisijama i prilagodljivom razvoju“ koji se finansira kroz Global Environmental Facility mehanizam (GEF).

Implementacija tvining-projekta je završena početkom 2023. godine i kroz nju je urađeno nekoliko analiza i dokumenata koji su značajni za dalji razvoj šumarske politike u Srbiji. To je, pre svega, **mapa puta za Program razvoja šumarstva**, a koja bi trebalo da predstavlja osnovu za dalji razvoj ovog programa.

Pored toga, u okviru Projekta je izrađen i **Nacrt zakona o prometu drveta i drvnih proizvoda** koji bi trebalo da reguliše institucionalnu kontrolu sledljivosti porekla drveta i drvnih proizvoda i da u potpunosti uskladi nacionalni zakonski okvir sa zahtevima FLEGT i EUTR uredbi. Nacrt ovog zakona nije dostupan javnosti niti je poznato kakva je dinamika njegovog usvajanja.

GEF projekat se implementira od 2017. godine i uz određena kašnjenja je planirano da njegova implementacija bude završena sredinom 2023. godine. Finalni rezultati ovog projekta nisu bili dostupni do sastavljanja ovog izveštaja. Prema nezvaničnim informacijama, **Druga nacionalna inventura šuma**, kao jedna od ključnih komponenti ovog projekta, jeste završena. Ona bi trebalo da pruži važne informacije o trenutnom stanju šumskog fonda u Srbiji, a koje bi

¹⁵⁷ NSRS, 2010. Narodna Skupština Republike Srbije: Zakon o šumama. „Službeni glasnik RS”, br. 30/2010, 93/2012, 89/2015 i 95/2018 – dr. zakon.

dalje poslužile za izradu strateških dokumenata. Takođe, kroz ovaj projekat su pripremljene i preporuke za prikupljanje i analizu podataka o biodiverzitetu koji bi, takođe, trebalo da budu integrисани u javne politike u šumarstvu.

U zakonskom okviru za šumarstvo, ako izuzmemmo donošenje redovnih periodičnih akata, nije bilo napretka.

Sprovodenje propisa

Prema podacima koji su objavljeni u publikaciji Šumarstvo,¹⁵⁸ u Srbiji ima 2,25 miliona ha šuma, od čega je oko 52% u privatnom vlasništvu. U odnosu na 2014. godinu površina šuma je uvećana za oko 500 ha. Ukupna zapremina drveta se procenjuje na 362 miliona m³, od čega je oko 176 miliona m³ (oko 49% postotka) u državnim šumama. Ovi podaci se nisu značajnije menjali u prethodnih nekoliko godina.

Prosečna zapremina po hektaru u Srbiji iznosi oko 161 m³/ha, što je otprilike jednak prosečnoj zapremini u Evropi (163 m³/ha). Prosečni godišnji prirast u šumama Srbije se procenjuje na 4 m³/ha, s tim što je veći državnim šumama (4,7 m³/ha) nego u privatnim (3,6 m³/ha). Prosečni godišnji prirast u Evropi iznosi 3,9 m³/ha, a u EU 4,5 m³/ha.¹⁵⁹

Prema podacima RGZ¹⁶⁰ (2023) u 2022. godini je u Srbiji posećeno 3,74 miliona m³, od čega se veći deo odnosi na lišćare (3,31 miliona m³), a samo 424.477 m³ na četinare. Značajno veća količina drveta je posećena u državnim šumama – 2,83 miliona m³, dok je u privatnim posećeno 913.882 m³. Razlozi za drastično manju posećenu zapreminu u privatnim šumama, iako one zauzimaju nešto veću površinu, mogu biti lošiji kvalitet šuma, slabiji stručni i tehnički kapaciteti za korišćenje šuma, ali i mogućnost da sve posećeno drvo nije adekvatno zabeleženo u zvaničnoj statistici.

Prema podacima Uprave za šume, stepen iskorišćenosti šuma, odnosno procenat godišnjeg prirasta koji se seče, iznosi oko 50%. To je ispod evropskog proseka, koji iznosi 66% prirasta.¹⁶¹

¹⁵⁸ RGZ, 2022. Republički zavod za statistiku: Šumarstvo u Republici Srbiji 2021. Beograd, dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225684.pdf>

¹⁵⁹ Forest Europe, 2015. State of Europe Forests 2015, dostupno na: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2022/02/soef_21_12_2015.pdf

¹⁶⁰ RGZ, 2023. Republički zavod za statistiku: Seča drveta 2022. Beograd, dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231130.pdf>

¹⁶¹ Forest Europe, 2015. State of Europe Forests 2015, dostupno na: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2022/02/soef_21_12_2015.pdf

Nepovoljno stanje šuma ogleda se i kroz podatak da je zastupljenost izdaničkih šuma oko 65%. Izdanačke šume, koje nastaju spontanim obnavljanjem iz panjeva nakon seče, smatraju se lošijim i u ekološkom i u ekonomskom smislu (kvalitet drveta).

Jedan od značajnijih problema u srpskom šumarstvu je i dalje neadekvatno planiranje i odsustvo kontrole u korišćenju šuma u privatnom vlasništvu. Privatni šumski posedi su uglavnom male površine i najčešće s nerešenim vlasničkim odnosima, što stvara realne probleme u efikasnosti gazdovanja. Udruživanje privatnih šumovlasnika i profesionalizacija njihovog rada u šumarstvu se već duže vremena ističe kao moguće rešenje za unapređenje upravljanja i korišćenja privatnih šuma. Nažalost, taj proces ide previše sporo da bi se mogli uočiti značajniji pomaci. Prema Zakonu o šumama, za šume većeg broja sopstvenika, odnosno privatne šume, donose se programi gazdovanja šumama. U 2022. godini nije donesen nijedan program gazdovanja šumama.

Štete u državnim šumama su u 2022. godini iznosile 151.708 m^3 drveta, a njima je bila zahvaćena površina od 4.682 ha.¹⁶² U odnosu na 2021. godinu zabeležena šteta je manja za oko 45.000 m^3 . Najveći deo štete se odnosi na štetu od elementarnih nepogoda (91.849 m^3).

Bespravno posečenog drveta je u 2022. godini bilo 21.180 m^3 , a najveći deo od toga je zabeležen u regionu Južne i Istočne Srbije. Treba napomenuti da se radi o evidentiranoj bespravnoj seći samo u državnim šumama. Može se prepostaviti da je bespravna seča mnogo zastupljenija u privatnim šumama.

Prema Republičkom zavodu za statistiku u Srbiji je u 2022. godini zabeleženo 45 šumskih požara, pri čemu je opožarena površina od 423 ha. Podaci koji su dostupni na Evropskom informacionom sistemu za šumske požare¹⁶³ su značajno drugačiji. Prema tom izvoru je u Srbiji u 2022. godini bilo 104 požara, koji su zahvatili površinu od 11.508 ha. Može se prepostaviti da su

¹⁶² RGZ, 2023a. Republički zavod za statistiku: Štete u šumama, 2022. Beograd, dostupno na sajtu: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231147.pdf>

¹⁶³ <https://effis.jrc.ec.europa.eu/apps/effis.statistics/estimates>

ove razlike, barem delom, posledica različitih metodoloških pristupa, ali zasad nisu dostupna tumačenja i analize koje bi to i pokazale.

U prethodnoj godini je pošumljeno 1.365 ha i uz to je podignuto još 1.509 ha plantaža. U odnosu na 2021. godinu pošumljena površina je veća za 13%.¹⁶⁴

¹⁶⁴ RGZ, 2023b. Republički zavod za statistiku: Podizanje i gajenje šuma, 2022. Beograd, dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231120.pdf>

Finansiranje

Budžetskom fondu za šume je u 2020. godini prvobitnom Uredbom o utvrđivanju godišnjeg programa korišćenja sredstava za održivi razvoj i unapređenje šumarstva u 2022. godini¹⁶⁵ opredeljeno 900 miliona dinara.

I dalje je naveći deo budžeta za 2022. godinu opredeljen za izgradnju i rekonstrukciju šumskih puteva, oko 520 miliona dinara. Za pošumljavanje je izdvojeno 75 miliona dinara, a za zaštitu šuma svega 20 miliona dinara. U odnosu na prethodnu godinu, budžet za podršku razvoju šumarstva je uvećan za 100 miliona dinara. Najviše je povećana stavka za izgradnju i rekonstrukciju šumskih puteva, dok su preostale stavke ostale na istom nivou, ili su čak smanjene.

¹⁶⁵ VRS, 2022. Vlada Republike Srbije: Uredba o utvrđivanju godišnjeg programa korišćenja sredstava za održivi razvoj i unapređenje šumarstva u 2022. godini, „Službeni glasnik RS”, br. 30/2022.

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

1. Potrebno je izraditi nacionalni strateški dokument (program razvoja) za šumarstvo koji će dati dugoročnu viziju razvoja ove oblasti u Srbiji, sa akcionim planom s preciziranim izvorima finansiranja, odgovornim institucijama i dinamikom sprovodenja. Ovaj dokument mora uzeti u obzir relevantne dokumente koji se trenutno razvijaju na nivou EU (Strategija zaštite biodiverziteta do 2030 i drugi dokumenti iz paketa Zelenog dogovora).
2. Razviti institucionalni okvir s jasno definisanim nadležnostima za sprovođenje EUTR i FLEGT uredbi.

Sprovodenje propisa

3. Ojačati kapacitete nadležnih institucija za implementaciju EU zakonodavstva i međunarodnih ugovora iz oblasti zaštite prirode (Direktiva o staništima i Direktiva o pticama, CITES konvencija i dr.).
4. Ojačati kapacitete nadležnih institucija u šumarstvu za EU integracije u oblasti klimatskih promena i energetike.
5. Omogućiti efektivno učešće javnosti u razvoju ključnih dokumenata koji regulišu korišćenje šuma (uključujući i osnove gazdovanja šumama).
6. Vrednovati i promovisati ostale ekosistemske usluge koje pružaju šume, osim drveta, i koristiti ih u planiranju gazdovanja šumama.
7. Unaprediti kvalitet podataka o šumama u privatnom vlasništvu i pojačati kontrolu njihovog korišćenja.

- 8.** Unaprediti saradnju sa ostalim sektorima (zaštita prirode, energetika, klimatske promene, upravljanje vodama) u cilju integralnog upravljanja šumskim ekosistemima.
- 9.** Uspostaviti međuresornu radnu grupu koja će koordinisati efikasnu izradu planova za pošumljavanje u oblastima gde je to neophodno (npr. AP Vojvodina).

Finansiranje

- 10.** Sredstva Budžetskog fonda za šume u većoj meri usmeriti ka finansiranju zaštite i unapređenja šumskih ekosistema koji pružaju usluge od opšte koristi.

ŠUMARSTVO

ŠUMSKE POVRŠINE ZAHVAĆENE POŽARIMA

Prema podacima u Evropskom informacionom sistemu za šumske požare (EFFIS) u Srbiji je u 2022. godini bilo **104 POŽARA**, koji su zahvatili površinu od

11.508 ha

Prema Republičkom zavodu za statistiku u Srbiji je u 2022. godini zabeleženo ukupno **45 ŠUMSKIH POŽARA**, u kojima je stradalo

423 ha

Može se pretpostaviti da je deo ove razlike metodološkog karaktera, tj. verovatno je da Evropski informacioni sistem uključuje i požare koji nisu šumski, ali svakako da je **NEOPHODNO UNAPREDITI NACIONALNU EVIDENCIJU ŠUMSKIH POŽARA.**

KOALICIJA 27

